

Till:

Region Västernorrland
Regional utveckling, Kulturverksamheten
871 85 Härnösand

region.vasternorrland@rvn.se

Stockholm 31 augusti 2018

KLYS synpunkter på remissförslaget till regional kulturplan för Region Västernorrland 2019-2022 (Dnr: 17RS3437)

KLYS har tagit del av Region Västernorrlands remissförslag till kulturplan för perioden 2019-2022 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. I varje avsnitt i detta yttrande finns kortfattade kommentarer och förslag, där vi sammanfattar våra synpunkter och förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Förra året undersökte vi det regionala samrådsarbetet med kulturskapare i landet och lanserade under hösten 2017 en samrådsguide med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan¹ samt bilaga till detta yttrande.

KLYS verkar också för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra

---

¹ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

medlemsorganisationer. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS justerat upp arvodet fr.o.m. 1 januari 2018, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill i detta yttrande uppmärksamma Region Västernorrland på den aktuella konstnärspolitiska utredningen som presenterades våren 2018, och det faktum att det i utredningen konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".²

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

² *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Liksom i många län med mycket glesbygd ser vi att Region Västernorrland har generella regionala kulturpolitiska utmaningar när det gäller att upprätthålla en god kulturell infrastruktur och ett kvalitativt kulturliv som även omfattar länets mindre kommuner. Vi välkomnar att kulturplanen relativt ingående redogör för hur det regionalt finansierade kulturlivet förhåller sig till befolkningsstruktur och geografi.

Vi tror att en god grundambition för en regional kulturförvaltning är att sprida kultursatsningar i hela länet genom olika sorters kultursamverkan i länets samtliga kommuner. Det är därför positivt att planen understryker att de regionala kulturverksamheterna verkar på flera platser i länet. Vi undrar: Hur skapar regionen konkreta incitament för likvärdighet i länets kulturella infrastruktur under planperioden? Kan man tänka sig införande av någon form av lägstanivå för kommunala kultursatsningar som fastslås regionalt?

Det är positivt att Västernorrland tar upp vikten av kommunala kulturplaner. I regionens tidigare kulturplaner har det funnits avsnitt där man kan läsa kommunernas intentioner angående kulturområdet, något vi dock saknar i denna plan.

Innehåll och disposition

Vid första anblicken har detta förslag till kulturplan en gedigen och detaljerad innehållsförteckning, men efter några genomläsningar framstår planen som något ostrukturerad och obalanserad i upplägget kring sakfrågorna. Scenkonsten får i våra ögon ett oproportionerligt stort utrymme i planen på bekostnad av de övriga konstområdena. Vi välkomnar såklart dessa utförliga beskrivningar av scenkonstområdet, men det vore önskvärt att även övriga konstområden, som t ex litteraturen, värdesätts i lika hög grad i regionens kulturpolitik.

Vi tycker även att planen gör det svårt att bilda sig en helhetsuppfattning kring frågor som kulturpolitikens kopplingar till andra politikområden och hur kulturplanen förhåller sig till andra regionala strategier och planer i Västernorrland. Vi är dock medvetna om att remissförslaget av planen ska kompletteras med mer texter, exempelvis om regionplanen.

Det blir bitvis otydligt i planen kring olika sakområden och verksamhetsnivåer; vad som är visionärt, vad som är verksamhetsbeskrivande och vilka nya konkreta insatser som avses göras under planperioden; vem som ska implementera dem, och hur. På sidan 14 redovisas en lång "önskelista" från samråden som hållits i länet. På sidan 17 finns en punktlista under rubriken "Under kulturplaneperioden inriktas samarbetet på". I ett annat avsnitt på sidan 19 finns rubriken "Under kulturplaneperioden 2019-2022 ska IKA-V verka för". I andra motsvarande avsnitt finns rubrikerna "Möjligheter" och "Utmaningar". Det hela blir i många stycken oklart, inkonsekvent och försvårande att sortera för läsaren.

Vi ser positivt på att planen i avsnitten om de konstnärliga verksamhetsområdena har med underrubrikerna "Utmaningar", "Möjligheter" och "Utvecklingsområden", vilket ger läsaren en snabb överblick över förutsättningar och vad som planeras göras under planperioden. Emellertid finner vi även här en rad inkonsekvenser kring detta upplägg i de olika avsnitten. Användningen av de tre nämnda underrubrikerna varierar i olika avsnitt. Ibland är en eller flera av underrubrikerna borttagna (t ex i musikavsnittet på sidorna 32-33). Ibland är några av dem sammanslagna till rubriken "Möjligheter och utvecklingsområden" (s. 43). Ibland är det tillagt en rubrik, som t ex "Hur?" på sidan 41. Vi tror att planen skulle tjäna på att rubrikstrukturen i planen ses över så att den används likadant i alla avsnitt och upplägget blir konsekvent genom hela dokumentet.

Kulturplanen saknar, vad vi kan se, skrivningar om bl a konsthantverk, nycirkus, dramatik och foto. Flera kulturplaner lyfter specifikt flera av dessa områden nuförtiden, även om områdena inte formellt ingår i samverkansmodellens förordning. Kanske är några av nämnda områden tänkta att ingå i vissa satsningar, och kan läggas till i befintliga skrivningar i planens slutversion? Vi ser positivt på att det i planen påpekas att den ska kompletteras med ett särskilt avsnitt om design, och här hoppas vi att även konsthantverk lyfts.

KLYS kommentar och förslag:

- Vi påminner om vikten av kommunal likvärdighet i länet för resursfördelningen inom kulturverksamheter och professionellt kulturutbud till medborgare.
- Vissa konstområden, särskilt scenkonsten, får stort utrymme, andra får väldigt lite utrymme.
- Vi tror att planen skulle tjäna på att rubrikstrukturen ses över så att den används likadant i alla avsnitt och upplägget blir konsekvent genom hela dokumentet.
- Det saknas skrivningar om bl a konsthantverk, nycirkus, dramatik och foto. Kanske kan det förtydligas i vissa prioriteringar ifall även satsningar på dessa områden ingår?

3 Begrepp och definitioner

Vi välkomnar att Region Västernorrland i sin kulturplan i många olika sammanhang lyfter de yrkesverksamma kulturskaparna och är relativt konsekvent med att i skrivningarna tala om just kulturskapare och inget annat begrepp. Men vi noterar att ordet "professionell" utelämnats genomgående i planens skrivningar om kulturskapare, vilket vi hoppas blir åtgärdat i planens slutversion. Vi understryker vikten av att i en regional kulturplan begreppslikt tydliggöra en åtskillnad mellan professionella kulturskapare och ideellt verksamma och amatörer.

Konst och konstnär

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* - när det används - betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

Vi ser i avsnittet om bild och form (s. 47-48) att "konstnär" på flera ställen används för att beteckna bild- och formkonstnär, vilket blir inkonsekvent enligt vår definition ovan. Specificera gärna och använd i stället begreppet "bildkonstnär" eller "bild- och formkonstnär" där detta behöver nämnas.

Kulturell mångfald

Det är bra att begreppet kulturell mångfald lyfts i Västernorrlands regionala kulturstrategi, som beskrivs på sidorna 8-9. Men utöver denna samt en skrivning på sidan 16 i stycket om konsulentverksamheten saknar vi mer utförliga skrivningar i planen om främjandearbetet för kulturell och konstnärlig mångfald, och hur regionen under planperioden ska arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och variation i det samlade konstnärliga utbudet i länet, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas i länet. Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala nivån.

Kulturens egenvärde, konstnärlig frihet och konstnärlig kvalitet

Vi välkomnar att denna kulturplan har ett eget avsnitt (s. 16) som lyfter konstens och kulturens egenvärde, samt att vikten av konstnärlig frihet understryks. Vi saknar dock skrivningar om det konstnärliga kvalitetsbegreppet, samt hur detta relaterar till kulturens egenvärde och kan kopplas till det nationella kulturpolitiska målet om kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Därför skulle vi gärna se att planen kompletteras med ett särskilt avsnitt med skrivningar om regionens arbete för att främja konstnärlig kvalitet och hur den regionala kulturutvecklingen i Västernorrland relaterar till det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, som nämns på sidan 7 i remissförslaget.

KLYS kommentar och förslag:

- Korrigera begrepps användningen i alla avsnitt som gäller yrkesverksamma kulturskapare och använd genomgående begreppet *professionell kulturskapare* om det är det skrivningen handlar om.
- Renodla begrepps användningen av *konstnär*. Specificera konsekvent i hela dokumentet om det handlar om bild- och formkonstnärer, särskilt i avsnittet om bild och form.
- Komplettera med en utförligare redogörelse för begreppet *kulturell mångfald* och hur regionen ska arbeta för att främja kulturell mångfald i praktiken.
- Komplettera planen med definitioner av och skrivningar om konstnärlig kvalitet kopplat till konstens och kulturens egenvärde och till det nationella kulturpolitiska målet om att främja kvalitet.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att Region Västernorrland ihop med Region Jämtland/Härjedalen sedan flera år tillbaka har ett formaliserat kulturskaparråd enligt KLYS konstområdesövergripande modell med representanter för professionellt verksamma kulturskapare från samtliga konstområden.

Vi tycker naturligtvis att det är mycket positivt hur regionen på sidorna 18, 22 och 57 i remissförslaget uppmärksammar KLYS och det regionen benämner som "KLYS-dialog". Vi vill emellertid påpeka att några av skrivningarna om KLYS är aningen missvisande i sak och bör ändras. På sidan 18 står det: "[...] har ett par heldagsseminarier genomförts med KLYS [...]". På sidan 22 står det: "Genom samråd med KLYS [...]". På sidan 57 står det: "Dialogerna med KLYS [...]".

KLYS är, som nämndes i inledningen, en nationell samarbetsnämnd för fjorton nationella intresseorganisationer inom samtliga konstområden. KLYS företräder via sina medlemsorganisationer de yrkesverksamma kulturskaparna. KLYS medlemmar är alltså intresseorganisationerna i sig. Därmed är de enskilda professionella kulturskaparna som sitter i det regionala kulturskaparrådet i Västernorrland *representanter* för dessa organisationer. De s k KLYS-dialoger som lyfts i kulturplanen skulle med nuvarande skrivningar kunna missförstås som att de gällt KLYS kansli eller ledamöter i KLYS styrelse, och inte dessa representanter för medlemsorganisationerna. Planens skrivningar om KLYS bör justeras enligt följande, så att saken tydliggörs:

Förslagsvis kan skrivningen på sidan 18 ändras till: "[...] har ett par heldagsseminarier genomförts med representanter för KLYS medlemsorganisationer [...]". Förslagsvis kan skrivningen på sidan 22 ändras till: "Genom samråd med några av KLYS medlemsorganisationer [...]". Och förslagsvis kan skrivningen på sidan 57 ändras till: "KLYS-dialogerna".

Generellt när det gäller regionala kulturskaparråd vill vi understryka att det är viktigt att samrådet omfattar och representerar både kulturskapare från det fria kulturlivet, anställda vid kulturinstitutioner i länet och/eller sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i länet får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS understryker vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *alla* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentar och förslag:

- Skrivningarna om KLYS-dialoger bör tydliggöras och korrigeras enligt ovanstående förslag.
- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

5 Planens kulturpolitiska utgångspunkter

Vi ser positivt på hur Region Västernorrland i planen lyfter både kommunala, regionala, nationella och internationella kulturpolitiska perspektiv, samt hur även aktörer utanför samverkansmodellen relaterar till det kulturpolitiska arbetet inom ramen för modellen. Detta sätter regionens kulturpolitiska arbete i relation till olika nivåer i det strategiska politiska arbetet för att främja den regionala kulturutvecklingen i länet, vilket vi tycker är bra.

Vi noterar att text saknas under rubriken "Regionplan" på sidan 8. Vi har fått information om att samtliga konstområden utom bild och form-området lyfts, eller nämns, i regionplanen, vilket vi uppfattar som anmärkningsvärt och motiverar en förklaring i sig.

I den partienkät³ som Konstnärernas Riksorganisation och sju andra bild- och formorganisationer gjort inför valet 2018 svarar samtliga riksdagspartier och F! "ja" på frågan om "svensk kulturpolitik ska följa maktdelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet". Detta är en central del av "principen om armlängds avstånd". Det är också värt att notera att alla riksdagspartier anser att kulturområdet är en självklar del av välfärden och att samhället därför ska erbjuda medborgarna kulturverksamhet av *hög kvalitet*. Samtliga partier bekräftar även att man ska ha tillgång till ett mångfacetterat kulturutbud oavsett var man bor i landet.

Principen om armlängds avstånd (s. 9, 22)

Vi välkomnar att Region Västernorrland i sin kulturplan tydligt och utförligt lyfter *principen om armlängds avstånd* (s. 9, 22). Det vore dock önskvärt om det än tydligare kan redogöras i planen för hur regionen i praktiken avser att arbeta för att upprätthålla principen. Omfattar principen även tjänstepersonsnivån på förvaltningar i länet? Och i så fall hur? Bra att oberoende konstnärligt sakkunniga bedömningar understryks.

KLYS vill påminna om vikten av att länets kommuner antar samma princip i sitt kulturutvecklingsarbete, och att regionens kulturförvaltning bör verka för detta i sitt löpande arbete.

---

³ http://kulturvalet.se/Kulturvalet2018_partienkat-komplettsvar_13fragor.pdf

Kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet

I ovan nämnda partienkät svarar samtliga riksdagspartier och FI "ja" på frågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Partierna är alltså överens om att kulturen i sig är målet. Då konsten får vara fri skapas även förutsättningar för mervärden inom andra områden.

Som vi påpekar i avsnitt 3 ovan välkomnar vi planens skrivningar om kulturens och konstens egenvärde (s. 9), men att vi saknar definitioner av *det konstnärliga kvalitetsbegreppet* och hur detta är kopplat till just kulturens egenvärde. På sidan 9 i planens avsnitt "Vad lärde vi oss kulturplaneperioden 2015-2018?" påpekas att "Även hög kvalitet och konstnärlig förnyelse lyftes som viktigt [...]". På sidan 25 talas det om att utveckla verksamhetens konstnärliga kvalitet inom Scenkonst Västernorrland, och på sidan 34 påpekas det att Teater Västernorrland har i uppdrag att producera "en repertoar av hög konstnärlig kvalitet". Därför framstår det som extra märkligt att definitioner av, och policyfrågor kring kvalitetsbegreppet i stort sett helt utelämnas i detta förslag till ny kulturplan.

Vi skulle gärna se att planen överlag kompletteras med skrivningar om hur regionens utvecklingsarbete i sak kan främja konstnärlig kvalitet och hur kulturutvecklingen inom olika konstområden i Västernorrland relaterar till det nationella kulturpolitiska målet om att *främja kvalitet och konstnärlig förnyelse*. Har Region Västernorrland någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik?

I anslutning till utförligare redogörelser för kulturens eller konstens egenvärde samt kvalitetsbegreppet vore det önskvärt om regionen också tydliggör sin syn på skillnaden och relationen mellan professionella kulturskapare och amatörculturskapande eller -utövande, samt hur kvalitetsbegreppet relaterar till instrumentella aspekter på kulturen, och hur man avser att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet i relation till nyttoaspekter på kultur.

KLYS kommentar och förslag:

- Har regionen någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik?
- Redogör för kvalitetsbegreppet inom konst och kultur, gärna i ett eget avsnitt i planen. Hur är kopplingen mellan den regionala kulturutvecklingen och det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse?
- Tydliggör hur armlängds avståndsprincipen kommer att följas i praktiken och om den även avses omfatta förvaltningsnivåns tjänstepersoner. Följer regionens kommuner principen?

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

Som vi skriver inledningsvis konstaterar regeringens aktuella konstnärspolitiska utredning att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".⁴

KLYS saknar i Västernorrlands kulturplan ett eget avsnitt där regionen specifikt lyfter fram de professionella kulturskaparna under en egen rubrik. Vi finner att de konstnärspolitiska perspektiven för länets yrkesverksamma kulturskapare lyfts till synes sporadiskt i olika avsnitt av kulturplanen, utan en tydlig, samlad linje i sakfrågor som rör kulturskapares villkor i Västernorrland.

I planens avsnitt 4 (s. 15-21) är det i våra ögon oproportionerligt mycket och detaljerade redogörelser för regionens arbete med det *ideella* kulturlivet och *amatörkulturen* i länet i jämförelse med

---

⁴ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

skrivningarna som lyfter de *professionella* kulturskaparna och deras villkor. Faktum är att detaljer kring kulturskaparnas villkor knappast lyfts alls i avsnitt 4, vilket vi ställer oss frågande till.

I ett förhållandevis kortfattat avsnitt på sidan 18 med rubriken "Kulturskaparna genom KLYS" framhålls själva *dialogen* med kulturskaparna som det mest väsentliga – inte utvecklingen av konstnärspolitiska insatser i länet. Regionen hävdar helt enkelt: "Det som ringades in som goda resultat var just att samrådet sker [...]". Blott en mening i avsnittet lyfter detta att "betona vikten av att följa nationella avtal" och "i dialog med kulturinstitutionerna stärka det konstnärspolitiska uppdraget". Vi vill gärna läsa mer i kulturplanen om regionens arbete med att i sak stärka detta konstnärspolitiska uppdrag under kommande planperiod.

På sidan 11 i planen står det: "I kulturplanen beskrivs vikten av att verka för att kulturskaparnas villkor stärks [...]". Vi undrar, vilken av kulturplanerna åsyftas här? Den förra eller förslaget till den nya? Detta och en del annat i samma avsnitt behöver förtydligas för läsaren, så att det framgår klart och tydligt vad som är redogörelser för den förra (nu gällande) kulturplanen, och vad som är förslag till den nya kulturplanen för 2019-2022.

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning betonar, menar vi att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna överlag i kulturlivet. Därför framstår obalansen i hur ingående planens avsnitt 4 beskriver insatser för ideell och amatörkultur å ena sidan, och hur svepande och lite som skrivs om professionell kultur å den andra, som anmärkningsvärda.

Inventering av kulturskaparnas förutsättningar

I planen saknar vi skrivningar om att under planperioden kartlägga och inventera professionella kulturskapare inom olika konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i länet. Vi noterar att regionen som ett särskilt utvecklingsområde för planperioden lyfter "att inventera och genomföra kartläggningar av länets ideella kulturverksamheter och dess behov" (s. 19). Vi hoppas att denna kartläggning inte stannar vid enbart det ideella området, utan rekommenderar att det görs en motsvarande översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konststart, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar.

En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en väl förankrad och utvecklad regional konstnärspolitik, som inger förtroende hos alla inblandade parter. Denna kartläggning bör naturligtvis jämkas med en eventuell kartläggning av regionens kulturella och kreativa näringar, som skulle bilda ett heltäckande underlag för den regionala kulturpolitikens företrädare. En regional kartläggning kan ta sin utgångspunkt i regeringens aktuella konstnärspolitiska utredning, som nyss varit ute på remiss.

Ekonomiska villkor och upphovsrätt

Det är visserligen positivt att vikten av att följa nationella avtal gällande professionella kulturskapare lyfts på sidorna 14 och 18 i planen, men det är på det stora hela i detta förslag till ny kulturplan i Västernorrland alldeles för lite skrivet om att följa gängse arvodes- och ersättningsnivåer inom olika konstområden för professionella kulturskapare.

När det gäller så viktiga saker som villkor för professionella kulturskapare räcker det inte i en kulturplan att, som det nu görs, bara tala om *vad vi vill tillsammans* och på sidan 14 lista en rad "önskemål" som framkommit efter samråd med kulturlivet. Hur dessa önskemål relaterar till den regionala politikens verklighet och ska, eller inte ska implementeras under planperioden måste framgå bättre. En regional kulturplan bör mycket tydligare skilja mellan vad som är öppna idéer och samrådsförslag utifrån, och vad som är regionens egna fastslagna planer i sak. Vi hoppas att slutversionen av planen redogör för hur konstnärspolitiska sakfrågor ska hanteras konkret i praktiken.

Visst kan det låta positivt att Region Västernorrland i kulturplanen på sidan 14 har med följande formulering från samråden med de lokala kulturaktörerna: "Konst- och kulturinstitutionerna bör särskilt beakta och stärka kulturskaparnas villkor samt följa gällande avtal. Regionen ska utvecklas till en plats dit kulturskapare gärna söker sig."

Men vilka åtgärder föreslås i detta avseende i sak under planperioden? KLYS saknar som sagt ett särskilt avsnitt i planen som samlat tar upp konstnärspolitiska sakfrågor, så som kulturskaparnas ekonomiska villkor, och vi föreslår att planen kompletteras med ett sådant avsnitt. I nuvarande förslag till plan blir de få skrivningarna om ersättningar och avtal mest bisatser i stället för att lyftas tydligt och övergripande. Hänvisningar bör finnas konkret till KLYS och våra medlemsorganisationers arvodesrekommendationer. Som riktlinje för länets kulturliv bör det påpekas att ersättningar ska följa gällande kollektivavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa.

Vi ser att upphovsrätten nämns i bild och form-avsnittet på sidan 48. Det är bra, men förutom att vi gärna ser att regionen i planen lyfter upphovsrätten i ett särskilt avsnitt om digitalisering (jfr rubriken Digitaliseringen! på s. 13), bör upphovsrätten även poängteras i mer generella ordalag i ett särskilt avsnitt om de professionella kulturskaparna, dvs. vikten av att regionen värnar om att respektera upphovsrätten i all offentligt arrangerad kultur.

MU-avtalet för bild och form

MU-avtalet ingår självfallet i det vi påpekar i ovanstående avsnitt, men detta avtal vill vi även uppmärksamma specifikt, eftersom det här en av de största kulturpolitiska utmaningarna vi har i landet, att bild- och formkonstnärerna inte erhåller betalt för sin arbetstid vid utställningar, motsvarande hur många andra kulturskapargrupper den regionalt finansierade kulturen oftast ersätts för instudering och repetitionstid etc.

För bild- och formkonstnärerna är det av största vikt med tillämpning av MU-avtalet vid länets institutioner och utställningsarrangörer. Därför välkomnar vi att regionen på sidan 48 påtalar efterlevnad av MU-avtalet som viktigt. Dock saknar vi i planen en mer ingående analys av och diskussion om hur regionala utställare och arrangörer i Västernorrland i praktiken ska tillämpa MU-avtalet, eller vilka behov av resurstöd och kompetensutveckling som krävs för att främja tillämpningen av MU-avtalet hos regionens utställare och andra aktörer med utställningsverksamhet. Vi föreslår att skrivningarna om MU utvecklas och stärks upp i planen. Se vidare vad vi föreslår för åtgärder i saken i avsnittet om bild och form nedan.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Vi saknar i planen i stort en samlad redogörelse för regionens syn på kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Västernorrland. Vi efterlyser ett tydligt grepp om hur regionen avser att hantera allehanda kompetensutveckling för kulturskapare under planperioden.

Planen bör tydliggöra vikten av kompetenshöjande insatser och eventuella planer på att kulturaktörer med regionalt uppdrag ska ansvara för detta inom respektive område. Här hoppas vi att regionens aviserade årshandlingsplaner av olika slag ska konkretisera insatserna framöver.

Det vore översiktligt bra för läsaren om kompetensutveckling sätts som en egen underrubrik i ett särskilt avsnitt om de professionella kulturskaparnas villkor, och att det där samlat redogörs för samtliga insatser gällande kompetensutveckling för yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden.

Vi vill poängtera att vi självfallet förstår att ett län i Västernorrlands storlek resursmässigt inte ensamt kan hantera alla sorters konstnärspolitiska insatser inom samtliga konstområden. Vi hoppas därför att regionen under planperioden kan utveckla interregional och nationell samverkan av olika slag för att stimulera de professionella kulturskaparna. För att främja just regional yrkeskompetensutveckling är det ett utmärkt sätt att dra nytta av interregionala samarbeten med grannregioner.

Konstnärlig residensverksamhet

I bild och form-avsnittet (s. 47-48) talas det om "utveckling av residens" och residensverksamhetens betydelse för nationella och internationella kulturutbyten. Likaså nämns residensprogram inom litteraturområdet på sidan 41. Vi välkomnar detta. Det är bra att residens planeras inom nämnda områden, men vi tycker att det i en regional kulturplan bör utvecklas närmare kring vad regionen avser att göra mer samlat och konkret under planperioden, t ex när det gäller samverkan mellan både de regionala kulturinstitutionerna och det fria professionella kulturlivet i länet. Vi ser fram emot mer konkreta handlingsplaner för residensen i Västernorrland framöver.

Kulturella och kreativa näringar

Västernorrlands förslag till kulturplan saknar särskilda redogörelser för hur regionen ser på samverkan mellan den regionala kultur- och konstnärspolitiken och länets kulturella och kreativa näringar (KKN). Enbart på sidan 13 i planen nämns kortfattat något om besöksnäring och tillväxt i länet. Vi menar att en regional kulturplan i mycket högre grad borde lyfta de kulturella och kreativa näringarna och de professionella kulturskaparnas roll här.

Det vore önskvärt med skrivningar om regionens *konstnärspolitiska* perspektiv på regional KKN-utveckling i Västernorrland; att tydliggöra synergier mellan satsningar på kulturskapare och kulturellerade näringar i länet.

Kulturskaparna utgör kärnan i kulturella och kreativa näringar. På vilket sätt är de professionella kulturskaparna i Västernorrland en viktig resurs för utvecklingen av KKN i länet? Vi skulle i planen gärna läsa mer om hur konstnärligt skapande relaterar till andra politikområden och näringar, och till regionens generella utvecklingsarbete kring kulturella och kreativa näringar, samt om balansen mellan instrumentella och konstnärliga aspekter på kulturlivet. Planerar regionen för KKN-samverkan med/mellan kulturella noder, kulturinkubatorer eller konstnärresidens? Finns det interkommunala, interregionala eller nationella samarbeten inom KKN-sektorn som är värda att nämna i planen?

Digitalisering (s. 13)

Planen har ett kortfattat stycke om digitalisering (s 13), men vi saknar en utförligare beskrivning av hur kulturpolitikens satsningar på området kan kopplas till *den regionala digitala agendan*, som nämns i samma stycke. Hur ska den regionala kultur- och konstnärspolitiken förhålla sig till denna agenda?

Hur avser regionen att arbeta under planperioden för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken? Det vore på sin plats i en regional kulturplan med redogörelser för hur

regionen ser på det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas villkor och skapar utmaningar när det gäller upphovsrätt, och ersättningar till upphovs personer. Vilken hållning har regionen i sakfrågor kring upphovsrätten? Digitaliseringen kunde dessutom med fördel kopplas till skrivningar om utveckling av kulturella och kreativa näringar (jfr avsnittet ovan).

Finns det tankar kring ett digitalt kompetenscentrum för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? Detta är en sakfråga som med fördel kan samordnas med närliggande regioner.

KLYS kommentar och förslag:

- Kartlägg och inventera professionella kulturskapare inom alla konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i länet.
- Skapa gärna ett eget avsnitt i planen om de professionella kulturskaparnas villkor med beskrivningar bl a om att följa avtal och arvodesrekommendationer för kulturskapare, och om kompetensutveckling för professionella kulturskapare inom olika konstområden.
- Utveckla gärna interregionala satsningar för att hantera kompetensutvecklingsprojekt bättre.
- Utveckla skrivningarna om MU-avtalet med djupare analys av hur avtalet stärker bild- och formkonstnärernas villkor i länet. Jämka detta med avsnittet om bild och form.
- Utveckla avsnittet om digitalisering (s. 13) med tydligare skrivningar om hur kulturskaparnas yrken relaterar till länets digitala satsningar i praktiken.
- Komplettera planen med skrivningar om att värna upphovsrätten där det är relevant, t ex i avsnittet om digitalisering.
- Lyft kulturella och kreativa näringar och hur kulturskaparna och konstnärspolitiken kopplas till dessa. Problematisera gärna relationen mellan konstnärligt skapande och instrumentella perspektiv.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst – Teater, dans och musik

Regional professionell teater och dansverksamhet (s. 20-26, 27, 34-36)

I ett scenkonstperspektiv ser vi mycket positivt i detta förslag till ny kulturplan. KLYS och Teaterförbundet kan konstatera att utvecklingsfrågor som handlar om scenkonstinstitutionerna och arrangörerna i länet får stort utrymme i planen, och att både regionala och interregionala insatser för scenkonsten lyfts ingående.

Rent strukturellt kunde planen tjäna på att disponeras om så att planens avsnitt om scenkonstutveckling, scenkonstinstitutioner m.m. samlas överskådligt i ett och samma avsnitt om just scenkonsten där teater, dans och musik beskrivs i nämnd ordning. I detta remissförslag är upplägget aningen rörigt. Scenkonstfrågor lyfts lite varstans och det försvårar för läsaren att bilda sig en helhetsuppfattning om utvecklingsarbetet under kommande planperiod.

Vad vi saknar i planen och i teater- och dansavsnitten är specifika skrivningar om eventuella satsningar på kompetensutvecklingsprojekt för scenkonstnärer i länet. På sidan 24 nämns t.ex. att "Mötesplatser ska skapas" för att "stärka det pedagogiska samarbetet" och att "fortbildningar ska arrangeras". Utveckla gärna dessa skrivningar i planen.

Vi saknar också skrivningar i avsnittet och i planen som helhet som nämner *dramatikeryrket* och om regionen avser att göra satsningar som omfattar nyskriven dramatik.

Arrangörslyftet i sig och alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet inom scenkonsten är viktiga, och vi välkomnar att planen lyfter detta. I en lokal kontext i glesbygd kan det många gånger vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att regionen i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som är professionell scenkonstverksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i länets professionella scenkonstutveckling.

Vi välkomnar att regionen avser att utveckla infrastrukturen för dans i både interregional, nationell och internationell samverkan, och att regionen arbetar aktivt med främjandeuppdraget inom dansområdet. Positivt att kompetensutveckling lyfts i skrivningarna. (Jfr vad vi skriver ovan i avsnitt 6 om kompetensutveckling.) Vi ser gärna närmare beskrivningar i planen om det finns planer på att utveckla residensmöjligheter för danskonstnärer i Västernorrland.

Vi hoppas att alla scenkonstinsatser som lyfts i planen är tänkta att realiseras under aviserad planperiod, och inte skjuts framåt på obestämd tid eller är ett slags långsiktiga visioner.

Vi vill i övrigt påminna Region Västernorrland om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräkningen av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Regional professionell musikverksamhet (s. 32-33)

KLYS och Symf välkomnar musikavsnittet i Västernorrlands kulturplan och de insatser för musikutvecklingen i länet som beskrivs. Det är positivt att regionen framvisar att det professionella musikkivet är ett användbart och nyttigt verktyg för att sätta stad och region på kartan.

När det gäller orkesterverksamheten vore det önskvärt med en ökad anställningsgrad i orkestern. Inte minst för att det geografiska läget gör det svårt att hitta kompletterande orkesterjobb och med det svårigheter att behålla musiker. Den bästa metoden för konstnärlig utveckling är utökad tjänstgöringsgrad, vilket ju innebär att man spelar mer tillsammans.

Vi stöder ambitionen att skapa ett mer jämlikt kulturliv. Men vi vill påminna om vikten av att orkestern inte riskerar att reduceras till en övningsorkester för ickefärdiga dirigenter och kompositörer, oavsett om det är manliga eller kvinnliga. Grundnivån är väsentlig. Alla professionellt verksamma musiker är färdigutbildade, och det finns ingen som accepterar att någon ska lära sig jobbet på arbetet. Det ökar risken för en negativ arbetsmiljö och därmed ökad risk för arbetsskador.

Vi förstår regionens ambition om att nå nya publikgrupper, något som regionen återkommer ofta till i planen. Vi vill emellertid påminna om att inte glömma bort den i dagsläget befintliga publiken i publikutvecklingsarbetet.

Det är på sin plats att påminna om att allehanda branschavtal ska följas för alla inblandade parter också inom musikkivet. Det gäller inte minst i samband med digital spridning av konst och musik. Jfr vad vi skriver om upphovsrätt i avsnitt 6 ovan.

I arbetet med El Sistema påminner vi om vikten av att inte glömma bort de som kan, och vill, gå vidare i utvecklingen till mera avancerade nivåer.

Arrangörslyftet är naturligtvis positivt och viktigt för hela musikområdets infrastruktur. Bra att kulturplanen särskilt uppmärksammar arrangörsledens betydelse.

Överlag gällande planens skrivningar om det regionala scenkonstområdet, inklusive musiken, tror vi att det hade varit bättre för planen som helhet om regionen tydligare hade skilt på amatörverksamhet, utbildning och professionell verksamhet. Det sistnämnda finns det en ganska klar uppfattning om vad som omfattas. Kanske går det lättare då att definiera vilka insatser som respektive område behöver.

Den regionala utbudskatalogen, jojo.se, är ett bra initiativ. Dock påpekas det från olika håll att det skulle vara bättre om pengapåsen för kulturutbud till skolorna hanteras centralt. Nu blir det mycket upp till den lokala ansvariga att bestämma vad just den enskilda skolans budget för att köpa in kultur ska gå till, och det kan nog inte uteslutas att helheten går förlorad när enskilda aktörers tycke och smak avgör.

KLYS kommentar och förslag:

- Positivt med så omfattande skrivningar om scenkonsten i planen, men disponera gärna om avsnitten och samla allt i ett och samma avsnitt i planen.
- Bra att arrangörslyftet och utveckling av arrangörsledet påtalas i planen.
- Planeras kompetensutveckling på scenkonstområdet? Komplettera gärna med skrivningar.
- Vi saknar skrivningar om dramatik och ev. satsningar på nyskriven dramatik.
- Samla gärna skrivningar om utveckling av residensverksamheter på scenkonstområdet.
- Tydliggör gränsdragningar mellan satsningar på amatörverksamheter, ideella och professionella.
- Önskvärt med en ökad anställningsgrad i orkestern.
- Jämlikt musikliv är viktigt, men också viktigt att orkestern inte reduceras till en övningsorkester för ickefärdiga dirigenter och kompositörer, oavsett kön.
- Bra med regionala utbudskatalogen jojo.se, men bättre om pengapåsen för kulturutbud till skolorna hanteras centralt.

7.2 Regional professionell bild- och formverksamhet (s. 47-48)

Nytt för i år i Kultursamverkansmodellen är att riksdagen har infogat ett helt nytt ändamål: professionell bild- och formverksamhet. För att svara upp mot detta borde Region Västernorrland tillföra ett par mål och satsningar på bild- och formkonstområdet.

Bild- och formkonstnärer är en av de konstnärliga yrkesgrupper som har absolut lägst inkomster. [Medianinkomsten för konstnärerna i Västernorrland](#) är 11 987 kronor före skatt per månad, trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar. Jämfört med den genomsnittliga månadsinkomsten i regionen, som enligt SCB var 24 258 kronor (2014), så är inkomsterna i denna kvinnodominerade sektor alarmerande låga. Här behövs satsningar som gör det möjligt för bild- och formkonstnärer att vara yrkesverksamma i regionen.

Idag tvingas merparten av bild- och formkonstnärerna i landet, även de yrkesverksamma, att producera offentligt finansierade utställningar utan att få betalt för sin arbetstid. Att tillämpa avtalet för Medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) är ett sätt att säkerställa att konstnärer får skäliga ersättningar för den arbetstid de lägger ned vid utställningar.

I juni 2017 lanserades "[Årets konstkommuner 2017](#)", en rikstäckande kommunundersökning för konstområdet. [Fyra kommuner i Västernorrland](#) svarade på enkäten. Det är tydligt att det finns stora utmaningar i länets kommuner och att resurserna inte räcker till. Till exempel svarar ingen av de svarande kommunerna Ja på frågan om de tillämpar enprocentregeln för konstnärliga gestaltningar, vilket innebär att länets invånare inte får en likvärdig tillgång till offentlig konst. Här skulle fler aktörer, även privata byggherrar och fastighetsbolag, kunna tillämpa enprocentregeln, till exempel genom att kommunerna skriver in enprocentregeln i markanvisningar som i Göteborg och i exploateringsavtal som i Tanum.

Kultursamverkansmodellen handlar om att skapa synergieffekter genom samverkan. I den andan skulle dialogen och samarbetet kunna stärkas ännu mer mellan Regionen och kommunerna, exempelvis genom att använda Konstnärernas Riksorganisations manual "[Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik](#)" som innehåller metoder, checklistor och goda exempel från kommuner i hela landet.

KLYS kommentar och förslag:

KLYS föreslår att Region Västernorrland i kulturplanen skriver in att den ska:

- Utarbeta en handlingsplan för professionell bild- och formkonst i dialog med konstnärerna.
- Utredda behoven av och möjliga platser för ett resurscentrum för bild- och formkonsten i dialog med konstnärerna.
- Säkerställa att professionella bild- och formkonstnärer som ställer ut i länet erhåller MU-avtalsenliga ersättningar, inklusive arvoden för sina omkostnader och för sin arbetstid. Införa en regional MU-avtalspott, liksom i Västra Götalandsregionen, till vilken arrangörer i länet kan söka medfinansiering för att konstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för sin arbetstid.
- Stödja kommunerna så att enprocentregeln kan införas i alla kommuner.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som [cultural planning](#)) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentregeln för konstnärliga gestaltningar.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med Bildupphovsrätt i Sverige.

7.3 Regional filmkulturell verksamhet (s. 28-31)

KLYS och vår medlemsorganisation Oberoende Filmares Förbund (OFF) ser positivt på planens skrivningar om regional filmkulturell verksamhet. Generellt är styckena om Filmkultur och Film i Västernorrland väl skrivna och väl underbyggda.

Det är bra att såväl visningsfrågor, produktionsfrågor, barn och ungas filmskapande som MIK-frågor lyfts fram. Vissa frågor är dock en aning svepande belysta vilket gör det svårt att förstå vad som egentligen menas och var ansvaret ska ligga. Exempelvis omnämns att: "Ett spännande spår att utveckla vidare är ett system för återbäring vad gäller insatser kring en filmproduktion, där exempel från Norge kan vara vägledande." (s. 28) Meningen behöver förklaras närmare då det inte framgår om det är någon form av regionalt produktionsincitament som avses eller hur exemplet från Norge egentligen ser ut.

Etablerandet av en filmfond avhandlas vilket är bra, men kulturplanen ger ingen vägledning när det gäller finansieringen av filmfonden eller vad filmfonden ska satsa på för typ av produktion. Enligt texten spelas det redan nu in kort- och dokumentärfilm i regionen men man har som uttalad ambition att även

attrahera långfilms- och TV-serie-produktion. Begreppet "långfilm" används här på ett sätt som gör att läsaren lätt får intrycket att det endast är lång spelfilm som avses. KLYS och OFF anser att det behövs ett förtydligande här och tycker vidare att en framtida satsning på samfinansiering även på långfilmsdokumentär bör lyftas fram. Det är olyckligt om läsaren får känslan av att kort- och dokumentärfilm "klumpas ihop" som "lättare produktion".

KLYS kommentar och förslag:

- Avsnittet om filmkulturell verksamhet är välskrivet och bra
- Det behöver förklaras närmare vad som menas med "långfilm"
- Vi efterlyser en diskussion om "tyngre" dokumentärfilmsproduktion inom ramen för en filmfond
- Diskussionen om "återbäring vad gäller insatser kring en filmproduktion" behöver utvecklas och förklaras

7.4 Läs- och litteraturfrämjande verksamhet (s. 40-42)

Litteraturen är en konstform i sig som omfattar mycket mer än bibliotekens verksamhet. KLYS och Författarförbundet ställer sig frågande till varför Region Västernorrland valt att i detta förslag till ny kulturplan knappt skriva något om litteraturen som konstområde – redan 2015 uppmanade ju Kulturrådet regionerna att inom samverkansmodellen specifikt utveckla litteraturen som eget verksamhetsområde, och lyfta detta i kulturplanerna. I avsnittet på sidorna 40-42 redogörs det nästan uteslutande för biblioteksfrågor – trots att rubriken också lyfter läs- och litteraturfrämjande verksamhet.

Vi välkomnar några av de punkter om litteraturutvecklingen och skrivandet i länet som trots allt lyfts under rubriken Utvecklingsområden på sidan 41, samt under rubriken Hur? På sidan 42. Vi vill dock hävda att redogörelser för konstnärlig utveckling av litteraturområdet bör ges samma framträdande plats och utrymme i kulturplanen som övriga konstområden får.

Det vore önskvärt om kulturplanen fick ett eget avsnitt om länets litteraturutveckling, där regionen närmare beskriver bl a hur den genom den regionala biblioteksverksamheten samverkar med länets olika yrkesverksamma inom litteraturfältet, med författarnätverket och med folkhögskolorna, och hur planerna för litteratur- och läsfrämjande projekt som Författare i Västernorrland, AIRY och Literacy and Democracy ser ut i praktiken på sikt.

Förslagsvis kan litteraturen som konstform separeras från biblioteksfrågor och läsfrämjande utbildningsinsatser, vilka i stället kan kopplas till ett renodlat biblioteksavsnitt.

Konsulentverksamheten och litteraturen

Hur ser regionens konsulentverksamhet ut i relation till litteraturen som konstform? För att stärka och utveckla litteraturområdet ser vi gärna att regionen har som målsättning att anställa en särskild litteraturkonsulent – eller att bibliotekskonsulenten ges ett tydligare litteraturutvecklande uppdrag. En litteraturkonsulent skulle även ha en stor betydelse för att stärka samarbetet mellan regionen och de ideella krafterna när det gäller litteraturen.

Nämn yrkesgrupperna inom litteraturen

Vi ser gärna att regionen i planens litteraturavsnitt nämner vilka yrkesgrupper som hör till litteraturområdet. Förutom författare bör bl a dramatiker, översättare och poeter synliggöras som yrkesverksamma inom detta fält i en kulturplan.

Löpande kartläggning av litterärt yrkesverksamma i länet

Har regionen några planer på att utreda eller kartlägga litteraturområdet och litteraturen som konstform separerat från biblioteks och läsfrämjande frågor?

Regionens litteraturbevakning bör uppdateras regelbundet när det gäller kartläggningen av yrkesverksamma i länet och deras villkor inom den regionala litteraturen. En ständigt uppdaterad kartläggning kvalitetssäkrar förutsättningarna för regionen att kunna stödja en professionell litteraturutveckling i länet. (Jfr vad vi skriver ovan i avsnitt 6.) KLYS och Författarförbundet tar gärna del av löpande kartläggningar och står till tjänst vid eventuellt behov av informations- och erfarenhetsutbyte.

Arvodesrekommendationer

Vi saknar skrivningar i planen om arvodesrekommendationer till yrkesverksamma inom litteraturen som anlitas offentligt. Vikten av att följa nationella avtal för kulturskapare rent allmänt nämns på sidan 18, men det bör i litteraturavsnittet läggas till en för litteraturområdet specifik skrivning om att regionen ska följa Författarförbundets arvodesrekommendationer vid ersättning till bl a författare, dramatiker, poeter och översättare för framträdanden i regionalt finansierade arrangemang, samt att regionen bör uppmana regionala och lokala arrangörer att alltid arvoda professionella kulturskapare vid alla sorters offentliga framträdanden i länet. Vi vill understryka att dessa arvodesrekommendationer är minimirekommendationer, och att vi hoppas att regionen håller sig till generellt högre nivåer.

Litterärt yrkesverksamma med annan bakgrund

Vi föreslår att planen också säger något om huruvida regionen avser att arbeta särskilt för att inkludera litterärt yrkesverksamma som har rötter i andra länder, och om insatser planeras för nyanlända professionella kulturskapare i länet. Planen borde även där det är relevant specifikt redogöra för eventuella insatser i saken inom respektive verksamhetsområde.

Resursfördelning och geografisk spridning

Vi vill för övrigt påminna om och betona vikten av att insatserna för litteraturen som konstform sprids och fördelas geografiskt i länet.

Vi vill också påminna om att det är viktigt att inte regionala resurser till litteraturen i länet i allt för hög grad går till administrativa kostnader framför reella satsningar som konkret gagnar länets kulturskapare på området.

KLYS kommentar och förslag:

- Vi saknar en djupare redogörelse i planen för litteraturen som konstform, separerat från biblioteksfrågor och läsfrämjande. Disponera gärna om nuvarande avsnitt och dela upp det.
- Utveckla regional konsulentverksamhet specifikt för litteraturutveckling i länet.
- Nämn i planen gärna olika yrkesgrupper inom litteraturfältet.
- Kartlägg gärna löpande de litterärt yrkesverksamma i länet.
- Komplettera avsnittet med litteraturspecifika skrivningar om avtal och arvodesrekommendationer för yrkesverksamma inom litteraturen.
- Skriv om det planeras för satsningar för nyinflyttade yrkesverksamma med rötter i andra länder.
- Fördela insatser för litteraturen proportionerligt i hela länet.

8 Sammanfattande synpunkter

KLYS ser positivt på många saker i Region Västernorrlands förslag till kulturplan för 2019-2022, men vi noterar även strukturella brister i hur de olika konstområdena uppmärksammas och hur det regionala kulturutvecklingsarbetet beskriver de professionella kulturskaparna och de konstnärspolitiska perspektiven i den regionala kulturpolitiken.

Generellt är det en ambitiös plan som visar på transparens i förvaltningens arbete utifrån en rad dialoger med länets kulturliv. Med vissa undantag följer planens upplägg det som tycks ha blivit en vedertagen mall. Det är positivt hur den kommunala och regionala kulturutvecklingen sätts i både nationella och internationella perspektiv.

Vi sätter stort värde på att Region Västernorrland lyfter KLYS i planen, och sedan flera år tillbaka har en formaliserad, konstområdesövergripande dialog med länets professionella kulturskapare, liksom med KLYS kansli. Dock skulle vi i planen gärna se ett tydligare och genomgående mer konsekvent konstnärspolitiskt grepp kring hela den regionala kulturpolitiken när det gäller flera sakfrågor inom flera av verksamhetsområdena, kompetensutveckling för kulturskapare, och hur konstnärliga och instrumentella perspektiv ska balanseras för att garantera långsiktighet i de kultur- och konstnärspolitiska satsningarna, och i samverkan mellan kulturen och andra samhälls-/politikområden i regionen.

Det vore önskvärt med tydligare gränsdragningar i planen mellan professionellt verksamma och ideella verksamheter och amatörkultur. Vi önskar också se redogörelser i planen för det konstnärliga kvalitetsbegreppet och kopplingen till det nationella kulturpolitiska målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Vi vill slutligen tacka Region Västernorrland för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och lämna detta yttrande. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Läromedelsförfattareshöjningsförbund, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Teaterförbundet för scen och film, Svenska Regissörsföreningen, Oberoende Filmarnas Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg.pol.sekr.), klys@klys.se, www.klys.se